

Szkolenie dla rad pedagogicznych

Temat:

Prawa dziecka w szkolnej praktyce

Autorka: Aneta Derda

CELE DLA OSOBY PROWADZĄCEJ:

- Pokazanie nauczania o prawach dziecka jako narzędzia budującego autorytet nauczyciela/ki, a nie mu zagrażającego.
- Przystawienie konkretnych narzędzi (np. kontraktu klasowego) jako przykładów jak uczyć o prawach dziecka i jednocześnie budować autorytet nauczyciela/ki jako osoby wspierającej oraz budującej dyscyplinę opartą na prawach i wzajemnym szacunku.
- Przedstawienie przykładów codziennych działań, które robią różnicę w kontekście praw dziecka (na lekcji, zwracając się do ucznia, na przerwie).
- Zachęcenie do refleksji nad jedną rzeczą, którą można spróbować zrobić inaczej.

CELE DLA OSOBY UCZESTNICZĄCEJ:

- Odróżniam dbanie o dyscyplinę od łamania praw dziecka, także w trudnych sytuacjach.
- Rozpoznaję sytuacje, w których prawa dziecka bywają nieświadomie łamane.
- Rozumiem pojęcie sprawiedliwości naprawczej (restorative justice) i potrafię się kierować jego ideą w pracy wychowawczej.
- Wiem jak zastosować kontrakt klasowy i analizę przypadku jako narzędzia wychowawcze i wspierające praktyczną naukę o prawach dziecka.

Czas szkolenia: 90 minut

Materiały: prezentacja, wersja stacjonarna - wydrukowane załączniki, flipchart/tablica, wersja online - załączniki w wersji edytowalnej przez uczestników

Przebieg szkolenia:

1. Wstęp (10 min)

slajdy: 2-9 quiz, 10 - cele

- OP (osoba prowadząca) przeprowadza szybki quiz (pytania na slajdach). Grupa glosuje przez podniesienie ręki (w wersji online można wykorzystać dowolną aplikację lub także podniesienie ręki).
- W większości przypadków osoby uczestniczące (OU) odpowiedzą "tak" - to świetnie, znają prawa dziecka. OP gratuluje grupie.
- OP przedstawia cele spotkania.

2. Prezentacja z moderowaną rozmową 15 minut

Slajdy: 11-13

Do każdego slajdu zadaje pytanie pogłębiające, wybrane przez siebie. Jeśli grupa pracuje wolniej, OP wybiera te zdania, które uważa za najbardziej pasujące do atmosfery i sytuacji w szkole.

Zdanie 1

Dyscyplina w klasie czasem wymaga ograniczenia praw dziecka.

Pytania:

- Jak się czujecie z tym zdaniem? Co sądzicie o takim stwierdzeniu?
- Jakie prawa masz/macie na myśli?
- Jak zadbać o dyscyplinę z poszanowaniem praw dziecka?

Zdanie 2.

Prawo dziecka do prywatności w szkole jest bardzo ograniczone.

Pytania:

- W jakich sytuacjach to prawo bywa łamane w szkole?
- Co możemy zrobić, żeby nie było łamane?

Zdanie 3.

Dzieci nadużywają mówienia o swoich prawach, żeby uniknąć odpowiedzialności?

Pytania:

- Jakie dobre praktyki pomagają uczyć, że prawa dziecka, tak jak prawa człowieka, są niezbywalne?
- W jaki sposób uczymy dzieci, że prawa łączą się z odpowiedzialnością?

OP po każdym pytaniu podsumowuje krótko efekt dyskusji.

Lista praw dziecka zawarta jest na ostatnich slajdach. Można też wykorzystać plakat ze strony: <https://unicef.pl/wspolpraca/program-dla-szkol/materialy-edukacyjne/materialy-o-prawach-dziecka>

Zarówno w wersji online, jak i na żywo, dynamika grupy może być bardzo różna. Jeśli jest taka konieczność, warto ograniczyć listę pytań. W wersji online można użyć wirtualnej tablicy (np. google, padlet lub canva), by OU mogły jednocześnie zapisywać swoje odpowiedzi.

Kolejna część szkolenia to pokazanie narzędzia, które jest już nauczycielom/kom znane, ale które z powodzeniem mogą używać do nauczania o prawach dziecka. Dla wielu OU nie będzie to rewolucyjna zmiana tylko wykorzystanie istniejącego już kontraktu w nowym kontekście.

Kontrakt (10 minut)

Slajdy:

OP dzieli grupę na pary i rozdaje załącznik nr 1 **“Kontrakt klasowy”**.

Jeśli w szkole kontrakt nie jest stosowany, OP krótko wyjaśnia, że kontrakt to narzędzie pedagogiczne, spisywane przez nauczyciela/ki i uczniów na ogół na początku roku szkolnego i podpisane przez wszystkich. Zasadą kontraktu jest to, że wszyscy mają wpływ na jego treść, a po podpisaniu jest umową, do której można się odwoływać przez cały rok. Kontrakt powinien wisieć w klasie, gdzie odbywa się dana lekcja.

OP prosi grupę o dopisanie do punktów kontraktu praw, które im odpowiadają. Następnie omawia zadanie na forum:

- Jakie prawa przyporządkowaliście?
- Które punkty nie mają dopisanych praw?
- Czy te prawa są reprezentowane w inny sposób na Waszych lekcjach?

OP zachęca nauczycieli/ki, żeby zawarli kontrakty ze swoimi uczniami. W podsumowaniu ćwiczenia OU dodają swoje dobre praktyki i pomysły jak na poziomie edukacyjnym na którym uczą mogą zawrzeć z uczniami kontrakt oparty o prawa dziecka.

W wersji online OP nie zbiera głosów od każdej z par, ale stara się zachęcić do wypowiedzi te osoby (pary), które wcześniej były mało aktywne.

OP zbiera dobre praktyki i przedstawia slajdy z propozycjami rozwiązań.

Następne ćwiczenie to analizy przypadków, które (po własnych modyfikacjach) nauczyciele/ki mogą wykorzystać do pracy z uczniami na dowolnym poziomie edukacyjnym.

Analiza przypadków (35 minut)

OP dzieli uczestników na 4-osobowe grupy i rozdaje załącznik nr 2 **“Analiza przypadku”**.

Zadaniem połowy grup jest analiza pierwszego przypadku, drugą połowę o analizę drugiego. Obie analizy powinny zawierać rozwiązania z punktu widzenia dziecka, rodzica, nauczyciela/ki i dyrekcji szkoły.

Grupy omawiają rozwiązania z 1. przypadku, które OP krótko podsumowuje i prosi resztę grup o przedstawienie 2. przypadku. Po krótkim podsumowaniu OP przedstawia zasadę **restorative justice** czyli **sprawiedliwości naprawczej (na podstawie materiałów dla osoby prowadzącej)**. Na jej podstawie omawia jeszcze raz ze wszystkimi OU wybrany analizowany wcześniej przypadek.

OP rozdaje załącznik nr 3 **“Sprawiedliwość naprawcza”** - listę sytuacji, które nauczyciele/ki mogą w przyszłości omówić z klasą (młodsze poziomy edukacyjne - po dostosowaniu sytuacji do możliwości uczniów).

Wspólne przejście przez to ćwiczenie pomoże także radzie pedagogicznej uwspólnić swoje stanowisko wobec praw dziecka oraz norm w szkole. Na jego podstawie rada może w przyszłości zbudować nauczycielski kodeks dobrych zachowań w trudnych sytuacjach.

OP prosi OU o pomysły, jak dana sytuacja może być rozwiązana w duchu sprawiedliwości naprawczej. W podsumowaniu prosi także o metakontekst - w jaki sposób można daną sytuację wykorzystać jako ćwiczenie do pracy z uczniami.

Zebrane pomysły spisuje na flipcharcie jako dobre praktyki działania w trudnych sytuacjach.

W wersji online pomysły powinny być zapisane na tablicy online, widocznej dla wszystkich uczestników.

Inne rozwiązania (15 minut)

Slajdy: 23-29

OP prezentuje inne ćwiczenia wspierające uczenie o prawach dziecka. Grupa zastanawia się, które z ćwiczeń można włączyć na swoich lekcjach.

Podsumowanie (5 minut)

Chętne OU mówią, co z dobrych praktyk, które już mają, chcą wzmocnić i jaką nową praktykę chcą wdrożyć w swojej pracy w najbliższym miesiącu.

Jak radzić sobie z torpedującymi pytaniami i uwagami?

Niechęć części nauczycieli i nauczycielek do podejmowania tematu wynika z różnych powodów np. lęku przed kolejnymi obowiązkami, problemów systemowych (np. braku adekwatnych narzędzi diagnozujących i dyscyplinujących), utrudnionej współpracy z rodzicami czy poczucia, że dzieci i młodzież znają swoje prawa, ale nie mają poczucia, że ciążą na nich jakiekolwiek obowiązki.

To szkolenie nie odpowiada na problemy ogólnosystemowe, ale może być dobrym wsparciem dla wypracowanego systemu szkolnego i punktem wyjścia do wewnętrznej ewaluacji i korekty obowiązujących w szkole zasad lub sposobu jego uzgadniania i komunikowania.

Możliwe zarzuty:

Ciągłe uczenie o prawach dziecka może niszczyć autorytet nauczyciela/ki.

Nie, wręcz przeciwnie, uczenie o prawach dziecka może budować autorytet nauczyciela/ki. Prawa dziecka to określona grupa praw, które są zapisane w ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o Prawach Dziecka. Są to prawa niezbywalne i wszyscy jesteśmy zobowiązani ich przestrzegać.

Czym innym są przywileje szkolne, spisane i niespisane normy społeczne i granice, które (świadomie lub nie) czasem przekraczamy. Nauczyciel/ka, który odróżnia prawa dziecka od norm społeczno-kulturowych właściwych danej szkole, to nauczyciel, który potrafi jasno postawić granicę negatywnym zachowaniom i wesprzeć pozytywne.

Praw dziecka nie można ograniczać - prawo do nauki, godności, pasji, odpoczynku, kontaktu z rodziną itd. nie można zakazać. Każdy kto to robi, stosuje przemoc i łamie prawo.

Nie znaczy to, że dziecko nie może ponosić konsekwencji swoich zachowań. Natomiast musi wiedzieć, że konsekwencje, które ponosi nie łamią jego praw, a np. ograniczają przywileje lub wynikają z prawa szkolnego (zgodnego z prawami dziecka).

Uznanie nauczania o prawach dziecka i odróżnianie ich od norm i przywilejów daje nauczycielowi/ce poczucie bezpieczeństwa, że jego działania są zgodne z prawem i nie mają znamion przemocy.

Prawa dziecka to prawa każdego człowieka.

Dokładnie tak! Prawa dziecka to prawa, których nigdy nie tracimy, są, różnie sformułowane, częścią Konwencji Praw Człowieka, Konstytucji, a nawet prawa pracy. Nasza pula praw z wiekiem się rozszerza, nie maleje. Natomiast dzieci są pod szczególną ochroną prawną, jako osoby będące w szczególnie wrażliwym okresie życia, gdy dorastają i rozwijają się. Obowiązek ich ochrony i przestrzegania ich praw ciąży na nas.

Kiedys przemocy było więcej, teraz prawa nie są tak potrzebne.

Kiedy w połowie XIX wieku w Stanach Zjednoczonych chciano pomóc Mary Ellen Wilson, dziewczynce katowanej przez swoich adopcyjnych rodziców, musiano się powołać na istniejące już wówczas prawa zwierząt. Dzieci, jako własność rodziców, nie miały żadnej ochrony przed okrucieństwem.

Między tymi czasami a obecnymi czasami zmieniło się wiele właśnie, dzięki Konwencji o Prawach Dziecka i rozpoznaniu dzieci jako osobnych jednostek, którym należy się ochrona. Nasz niepełny sukces jest efektem długiego procesu. Nie jest to jednak pełny sukces, w roku 2023 jakiegokolwiek formy przemocy lub zaniedbania doświadczyło 79% dzieci w Polsce, z czego 32% od najbliższych dorosłych, 26% doświadczyło wykorzystania seksualnego bez kontaktu fizycznego, a 8% z kontaktem fizycznym. 14% było świadkami przemocy w domu, a 23% było zaniedbanych emocjonalnie. Do tego dochodzi największa liczba 66% - to skala przemocy, jakiej doświadczają dzieci w szkole (dane wg "Diagnoza przemocy wobec dzieci 2023, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę).

Wszyscy mówią o prawach, a nikt o obowiązkach.

Nikt nie zaprzecza, że dzieci mają też obowiązki, jedno nie wyklucza drugiego. Jednak spełnianie obowiązków nie jest warunkiem posiadania praw. Prawa dziecka, tak jak prawa człowieka należą się każdemu, a ich ograniczenie np. wolności, zdarza się z skrajnych przypadkach, decyzją sądu. Obowiązki wynikają z ról jakie pełniemy (ucznia, pracownika, itd), prawa dziecka i prawa człowieka wynikają tylko i wyłącznie z tego że ktoś jest dzieckiem i człowiekiem. Sama Konwencja o Prawach Dziecka pełni także rolę wychowawczą - jej nadrzędną zasadą jest konieczność kierowania się dobrem dziecka, czasem poprzez zakazy lub nakazy, jeśli tego wymaga sytuacja, one nie mogą po prostu być w sprzeczności z pozostałymi zapisanymi prawami.

Słuchamy się uważnie

Nie przerywamy sobie

Nie przeszkadzamy sobie nawzajem

Jesteśmy dla siebie pomocni

Szanujemy się wzajemnie

Przychodzimy przygotowani, z niezbędnymi materiałami

Nie spóźniamy się

Możemy pić wodę, ale nie jemy podczas zajęć

**Jesteśmy osobami - zwracamy się do siebie po imieniu,
a nie numerze z dziennika**

Dotrzymujemy zobowiązań i wyznaczonych terminów

Dbamy o czystość w klasie

Reagujemy na przemoc

Nasze oceny nie są odczytywane na głos w klasie

Dopasuj prawa dziecka do poszczególnych punktów kontraktu. Jedno prawo może pasować do kilku sytuacji i odwrotnie, każdy punkt może odnosić się do kilku praw.

Prawo do bezpieczeństwa

Prawo do bezpieczeństwa

Prawo do bezpieczeństwa

Prawo do prywatności

Prawo do prywatności

Prawo do prywatności

Prawo do edukacji

Prawo do edukacji

Prawo do edukacji

Prawo do tożsamości

Prawo do tożsamości

Prawo do tożsamości

**Prawo do swobodnego wypowiedzania się w swoich
sprawach**

**Prawo do swobodnego wypowiedzania się w swoich
sprawach**

**Prawo do swobodnego wypowiedzania się w swoich
sprawach**

Prawo do odpoczynku

Prawo do odpoczynku

Prawo do odpoczynku

Prawo do języka, kultury i religii

Prawo do języka, kultury i religii

Prawo do języka, kultury i religii

Prawo do ochrony przed przemocą

Prawo do ochrony przed przemocą

Prawo do ochrony przed przemocą

Prawo do godnych warunków życia

Prawo do godnych warunków życia

Prawo do godnych warunków życia

1. Słuchamy się uważnie

- Prawo do swobodnego wypowiedzania się w swoich sprawach

2. Nie przerywamy sobie

- Prawo do swobodnego wypowiedzania się w swoich sprawach

3. Nie przeszkadzamy sobie nawzajem

- Prawo do edukacji

4. Jesteśmy dla siebie pomocni

- Prawo do bezpieczeństwa

5. Szanujemy się wzajemnie

- Prawo do bezpieczeństwa
- Prawo do języka, kultury i religii

6. Przychodzimy przygotowani, z niezbędnymi materiałami

- Prawo do edukacji

7. Nie spóźniamy się

- Prawo do edukacji

8. Możemy pić wodę, ale nie jemy podczas zajęć

- Prawo do godnych warunków życia

9. Jesteśmy osobami - zwracamy się do siebie po imieniu, a nie numerze z dziennika

- Prawo do tożsamości

10. Dotrzymujemy zobowiązań i wyznaczonych terminów

- Prawo do edukacji

11. Dbamy o czystość w klasie

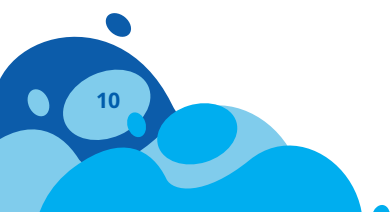
- Prawo do godnych warunków życia

12. Reagujemy na przemoc

- Prawo do bezpieczeństwa
- Prawo do ochrony przed przemocą

13. Nasze oceny nie są odczytywane na głos w klasie

- Prawo do prywatności

Załącznik 2

“Analiza przypadku”

1. Piotr wziął udział w zawodach sportowych, które dały szkole I miejsce w okręgu. Do udziału namówił go nauczyciel wf-u i wszyscy mu gratulowali. Piotr z zawodów wrócił prosto na zapowiadany sprawdzian. Mimo, że się uczył, był tak zmęczony, że nie miał siły zrobić wszystkich zadań, a ponieważ przyjechał z drużyną w ostatniej chwili, nie zdążył nic zjeść i nie mógł się skupić na nauce.

Załącznik 2

“Analiza przypadku”

2. Chór szkolny, do którego należy Magda, ma swoją grupę na komunikatorze, dzięki temu łatwo się im umawiać na kolejne próby. Do chóru należą osoby z różnych klas, a numery telefonów są widoczne. Niestety, pewnego dnia Magda odbiera telefon z obcego numeru, ktoś zna jej imię i to że chodzi na chór.. Magda boi się wyjść ze szkoły.

Załącznik 3

Sprawiedliwość naprawcza

Przeczytaj poniższe sytuacje, które wydarzyły się w pewnej szkole. Zgodnie z ideą sprawiedliwości naprawczej, zdecyduj, co powinni zrobić: osoba, której prawa są łamane, osoba, która złamała dane prawo, nauczyciel/ka i dyrektor/ka szkoły. A może temat powinien podjąć ktoś inny ze szkolnej społeczności?

Wybierz, które z tych przypadków możesz omówić ze swoją klasą.

1. Lena boi się wody i samego basenu - nie słyszy dobrze poleceń trenera, który wykrzykuje je z brzegu i na ogół nie wie co powinna robić. Jej lęk i "gapowatość" sprawiają, że w szatni jest przedmiotem żartów.
2. Zosia, Ignacy i Tosia nie mieli dobrej passy na sprawdzianie i napisali odpowiedzi rodem z "humoru z zeszytów". Na ich nieszczęście nauczyciel odczytał je na głos, wskazując wyraźnie, kto jest autorem.
3. O tym, że Diana ma problemy w domu wie już cały rocznik. Ktoś słyszał jej rozmowę telefoniczną z rodzicami i rozpowiedział o tym w klasie.
4. Marcin ma opinię "trudnego". Ostatnio pokłócił się z nauczycielem, który podczas prezentacji na lekcji obiecał mu wstawić 5, ale potem zmienił zdanie i wstawił do dziennika niższą ocenę. Marcin próbuje dowieść, że coś innego mu obiecano, ale nauczyciel nie chce ustąpić.
5. Ida w poniedziałki wieczorem ma zajęcia z angielskiego. Nauczycielka poprosiła ją, żeby została i pomogła grupie przygotować projekt, to jedyny czas, kiedy grupa cała może pracować. Gdy Ida odmawia, słyszy, że angielski ma później, więc to tylko wymówka. Wie, że gdy zostanie kolejne 45 minut w szkole, zanim dojedzie do domu będzie za późno, żeby coś zjeść i będzie musiała iść na angielski głodna.

1. Kontrakt jako narzędzie do nauki o prawach dziecka

Jeśli chcesz spisać z uczniami kontrakt, zapytaj ich:

- Co jest ważne, żeby się czuć bezpiecznie?
- Co jest potrzebne, żeby móc się efektywnie uczyć?
- Jak chcemy traktować się nawzajem?
- Jak sprawdzimy, czy kontrakt działa?
- Co zrobimy, jeśli ktoś złamie kontrakt?

Kontrakt to narzędzie, które:

usprawnia pracę na lekcji, jest narzędziem dyscyplinowania osób, które go łamią (odwołanie się do kontraktu jako wspólnej umowy), usprawnia komunikację oraz wspiera uczenie o prawach dziecka.

Kontrakt w przedszkolu

Pokazujemy obrazki przedstawiające różne sytuacje - np. popychające się dzieci, bawiące się, wykonujące jakieś zadania. Nauczycielka pyta: Czego potrzebują dzieci w naszej grupie? Dzieci decydują, które obrazki chcą, żeby ich przedstawiały, a które nie. Te, które chcą, żeby ich przedstawiały nazywają, a nauczyciel/ka podpisuje obrazki i układa w kontrakt.

Następnie pokazuje, że jest to lista praw, jakie grupa ustanowiła, np. prawo do zabawy, prawo do płaczu, jeśli jest się smutnym, prawo do ochrony przed biciem.

Kontrakt jest stałym elementem rozmów w ciągu roku, a wiedza dzieci jest pogłębianą na przykładzie codziennych sytuacji.

Kontrakt w klasach I-III

Nauczyciel/ka pyta "Co to znaczy, że każde dziecko ma prawo czuć się bezpiecznie w klasie?" Zbiera odpowiedzi i dopytuje, co jeszcze jest potrzebne, by każdy czuł, że może się uczyć, rozwijać swoje pasje i być bezpiecznym. Spisuje wszystkie odpowiedzi i grupuje je. Następnie prosi uczniów, by wybrali te pomysły, które najlepiej odzwierciedlają ich potrzeby - nauki, przyjaźni, rozwoju, pasji, bezpieczeństwa, prywatności.

Spisany i podpisany kontrakt wisi w klasie przez cały rok, a nauczyciel/ka odwołuje się do niego zarówno wtedy, gdy ktoś go łamie, jak i w sytuacjach godnych pochwały.

Zdania z kontraktu są też przyczynkiem do pogłębiających dyskusji na tematy wychowawcze i społeczne.

Kontrakt w klasach IV-VIII

Klasa pracuje w parach. Każda para wie, że pracuje nad kontraktem klasowym i spisuje 10 punktów, które odnoszą się do: nauki, bezpieczeństwa, relacji społecznych, prywatności, szacunku dla odmienności, porządku.

Gdy skończą, łączą się z innymi parami w czwórki i wybierają ze swoich punktów 10, które są najbardziej wg nich trafne. Omawiają, dlaczego uważają, że to najlepiej odzwierciedla ich prawa i potrzeby.

Następnie łączą się w ósemki i powielają to samo zadanie. Na końcu dwie grupy które zostały prezentują swoje propozycje, a grupa decyduje o połączeniu ich w jeden kontrakt (wybierając najbardziej odpowiednie punkty), lub głosuje za przyjęciem jednego.

Każda runda wymaga dyskusji nad różnymi aspektami praw i zasad.

Następnie omawiają kontrakt pod kątem praw dziecka, które z zaproponowanych przez nich praw są tu spełnione, a które nie. Jeśli dane prawo dziecka nie ma odzwierciedlenia w kontrakcie klasowym to odpowiadają na pytania:

- a. Czy powinno być ujęte w kontrakcie klasowym?
- b. Jeśli tak, to jak?
- c. Jeśli nie, to jakie inne dokumenty o nim mówią?

Odpowiedź "c" wymaga pomocy nauczyciela/ki - wymienia prawa i osoby, do których mogą się zwrócić o pomoc np. wychowawczynie, pedagog, policja itd. Prawa - od statutu szkoły po Konwencję o Prawach Dziecka.

Kontrakt w szkołach ponadpodstawowych

Uczniowie wspólnie spisują kontrakt klasowy. Nauczyciel/ka upewnia się, że punkty odnoszą się do różnych aspektów - nauki, relacji, rozwoju osobistego, różnorodności, porządku, szacunku, itd.

Następnie uczniowie sprawdzają, które z elementów kontraktu są elementami praw dziecka (na podstawie plakatu ze strony **UNICEF Polska**).

Każdy z punktów omawiają pod kątem - czy to należy do praw dziecka? W jaki sposób mogą realizować to prawo? Gdzie jest granica tego prawa - po czym poznam, że nadużywam tego prawa lub łamię prawa innej osoby?

Na poziomie szkół ponadpodstawowych uczniowie mogą analizować statut szkoły pod kątem respektowania praw dziecka i napisać dla dyrekcji własne rekomendacje.

2. Sprawiedliwość naprawcza

Koncepcja dochodzenia do sprawiedliwości, wg której skupiamy się na naprawieniu szkód, przy aktywnym (dobrowolnym) udziale ofiary, sprawcy i społeczności lokalnej np. szkolnej.

Sprawca bierze odpowiedzialność za swoje czyny, ofiara zaś otrzymuje adekwatne zadośćuczynienie. Społeczność lokalna wspiera proces i dba, by takie przypadki niesprawiedliwości zminimalizować w przyszłości.

Jedną z form wdrażania sprawiedliwości naprawczej w szkole jest stworzenie grupy szkolnych mediatorów. Mediatorzy to przeszkoleni uczniowie, do których można się zgłosić w sytuacji konfliktu. Grupa mediatorów pracuje pod opieką dorosłego. Mediatorzy mediują w konfliktach koleżeńskich, a niektórych szkołach także w konfliktach uczeń-nauczyciel/ka.

3. Dobre praktyki

1. "Czy bohater miał prawo"

Omawiając film, książkę lub dziecięcego bohatera wydarzenia historycznego, zapytaj uczniów "Czy bohater miał prawo do bezpieczeństwa, bycia wysłuchanym, rozwoju, szacunku, ochrony przed przemocą?" Daj takie prawo z puli praw dziecka, które pozwoli na dyskusję na ten temat i odniesienie do współczesności.

2. Ucząc historii, historii sztuki, języka polskiego i innych przedmiotów humanistycznych, uwzględnij sytuację dzieci w danej epoce.

3. Przeanalizuj z uczniami prawo szkolne np. statut szkoły pod kątem obecności i realizacji praw dziecka.

4. "Barometr praw"

Ustaw klasę w kręgu. Osoby, które się zgadzają z danym stwierdzeniem robią krok do przodu, pozostałe zostają na miejscu. Po każdym stwierdzeniu wszyscy wracają do pełnego kręgu.

Przykładowe stwierdzenia

Zgadzam się, że:

- Mam możliwość zachowania prywatności w szatni na wf.
- Mogę zgłosić, że ktoś mi dokucza i nauczyciel zareaguje na to.
- Mam czas, żeby zjeść obiad lub drugie śniadanie.
- Przerwy wystarczają, żeby odpocząć.

Stwierdzenia dopasuj do wieku uczniów, np.:

Przedszkole - mogę w ciągu dnia odpocząć w ciszy.

Klasy I-III - mam czas, żeby zjeść drugie śniadanie.

Klasy IV-VIII - moje oceny nie są podawane na głos bez mojej zgody.

Klasy ponadpodstawowe - mogę swobodnie rozmawiać na temat spraw, które mnie dotyczą.

5. "Lista spraw."

Nauczyciel/ka wraz z uczniami tworzy listę tematów, na jakie uczniowie mogą mieć wpływ w szkole. Przykładowa lista.

Sprawa	Czy mam wpływ?	Jak to mogę zrobić?	Kto inny ma wpływ?
Rodzaj zadania na lekcji	czasem	zgłosić nauczycielowi/ce lub poprosić, żeby dawał zadania do wyboru.	nauczyciel/ka
System oceniania	mogę mieć	zgłosić potrzebę zmian w samorządzie uczniowskim	rada pedagogiczna, która może wysłuchać samorząd i uczniów
Rozkład sprawdzianów	mogę mieć	zapoznać się ze statutem szkoły i zgłosić do dyrekcji nadużycia lub potrzebę zmian w statucie	rada szkoły, która zobowiązana jest do przestrzegania statutu i może wysłuchać propozycji zmian w statucie

6. Co mogę zrobić, gdy...

Nauczyciel/ka wraz z uczniami buduje kodeks zachowań, które są pożądane, gdy wiemy, że łamane są prawa dziecka. Wypracowany kodeks jest zgodny z prawem.

Przykładowe sytuacje do omówienia:

- Dowiaduję się, że kolega z klasy jest bity w domu.
- Widzę, że ktoś wyśmiewa dziewczynę z młodszej klasy.
- Dorosły głośno komentuje zachowanie moich rodziców.
- Dorosły mówi przy mnie i moich kolegach, że jeden z uczniów dostał od rady rodziców pieniądze na wycieczkę szkolną.
- Klasa ignoruje ucznia cudzoziemskiego "bo i tak nic nie rozumie".
- Lekcja się przeciągnęła i część klasy nie zdążyła zjeść obiadu.
- Koleżanka obmawia swoją "przyjaciółkę" za jej plecami, zdradzając jej sekrety.
- Ktoś z mojej klasy "dla żartu" chowa mój plecak i zabiera rzeczy z ławki.